

Çevrimiçi Ortamlarda Nefret Söylemi: Ekşi Sözlük'te 65 Yaş Üstü Sokağa Çıkma Yasağı Tartışmaları

Hate Speech in Online Environments: Discussion of Curfew for Over 65 Years of Age in Ekşi Sözlük

Mahmut Akgül, Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi, E-Posta: mahmutakgl@gmail.com

Anahtar Kelimeler:

Yeni Medya,
Ekşi Sözlük,
Nefret Söylemi,
Covid-19,
Yaşlılık.

Öz

Bu çalışma dezavantajlı bir grup olan yaşlı bireylere yönelik yeni medya ortamlarındaki nefret söyleminin üretim pratiklerine odaklanmaktadır. Yeni iletişim teknolojileriyle birlikte sıradan insanların içerik üretme imkanı elde etmesi beraberinde denetimsizlik problemini de getirmiştir. Hiçbir süzgeçten geçmeyen kullanıcı kaynaklı içerikler zaman zaman ifade özgürlüklerinin sınırlarını aşabilmekte, kişi hak ve hürriyetlerini hiçe sayan nefret söylemi örneklerine dönüşebilmektedir. Hedef alınan grup nefret yüklü söylemlere maruz kalıp sessizleşmekte ve toplumdan kendini soyutlamaktadır. Bu gerçeklikten hareketle kaleme alınan çalışma, Covid-19 pandemisi tedbirlerinden olan 65 yaş üstü vatandaşların sokağa çıkma yasağı kararı üzerine Ekşi Sözlük'teki nefret söylemi pratikleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ekşi Sözlük'ün 2011 yılında 'Nefret Söylemi Denetim Projesi'ni ortaya koyması örneklem seçiminde başlıca etken olmuştur. Elde edilen bulgular nicel ve nitel içerik analizi yöntemiyle incelenerek anlamlı görüşler ortaya konmaya çalışılmıştır. Yapılan incelemede 65 yaş üstü bireylerin toplum zararlısı olarak görüldüğü ve toplumsaldan soyutlanması gerektiği yönünde çok çeşitli nefret içeriklerine rastlanmıştır.

Keywords:

New Media,
Ekşi Sözlük,
Hate Speech,
Covid-19,
Elderliness.

Abstract

This study focused on the production practices of hate speech in new media environments towards old people who are a disadvantaged group. The problem of lack of inspection has been accompanied by the chance to be produced content by everyman via the new communication technologies. User-based contents that are not strained may exceed the limits of freedom of speech from time to time; related content may transform into hate speech examples spurn the rights liberties. The target group becomes quiet by being exposed to hate speech and detaches themselves from society. Our study that is based on this reality aimed to reveal the hate speech practices of Ekşi Sözlük on the curfew for over 65 years of age that is one of the precautions of Covid-19. Being revealed 'Hate Speech Control Project' by Ekşi Sözlük in 2011 was the primary reason for the sample preference. We endeavored to significantly opine by reviewing findings by quantitative and qualitative content analysis method. For findings, individuals over 65 are perceived as society pests; there is a need for detaching them from society.

Giriş

Modern toplumun enformasyon kaynağı olan geleneksel iletişim araçları, gönderici ile alıcı arasındaki ileti akışında gücü kontrol eden ve içeriği şekillendiren dominant özneler olarak toplumsal hayatta yerini almıştır. İzler kitle ile kitle iletişim arasındaki bu ilişkide herhangi bir etkileşim hatta ve hatta iletişim olmayıp, basit bir iletim süreci olarak işlemiştir. İzler kitle kitle iletişim araçlarının pompaladığı içeriğin üretim sürecinde aktif bir rol üstlenememekte, pasif alımlayıcıdan ileri gidememektedir. Postmodern çağın yeni iletişim teknolojileri ise bu tarihsel gerçekliği parçalamış ve alımlayıcıları aynı zamanda içerik üreticisi konumuna yükselterek eşitsizliği önemli oranda gidirmiştir. Özellikle Web 2.0 teknolojisiyle birlikte yaşanan gelişmeler geleneksel kitle iletişim araçlarının sarsılmaz iktidarı karşısına içerik üretebilen kullanıcıları çıkarmıştır. Artık kullanıcılar içerik üretebilmekte, kamuoyu oluşturabilmekte ve geleneksel medyanın gündemine girmeyen olay ve olgulardan alternatif gündemler yaratabilmektedir. Yeni medya teknolojilerinin sunduğu bu sınırsız olanaklar bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir. Geleneksel medyada var olan eşik bekçiliğinin yeni medya ortamlarında bulunmayışı sınırsız ifade özgürlüğü alanı yaratmakla birlikte denetlenemeyen, kontrolsüz ve koşulsuz içerik üretimine imkan sunan riskli ortamlar sorununu ortaya çıkarmıştır. Bu ortamların kullanıcıya gerçek hayatta herhangi bir yükümlülük getirmemesi otokontrol mekanizmasını devreden çıkarırken, kullanıcıların gerçek duygu ve düşüncelerini ifade etmesine daha uygun bir zemin oluşturmaktadır.

Öznenin yükümsüzlüğü, otokontrolün devre dışı kalması ve denetimsizlik nedeniyle yeni medya ortamlarında oluşturulan içeriklerde kin, nefret, küfür, hakaret, kişi hak ve özgürlüklerine saldırı olaylarına sıkça rastlanmaktadır. İfade özgürlüğü zırhına bürünerek yapılan bu tip saldırı biçimlerinden biri de nefret söylemidir. Nefret suçlarına giden sürecin başlangıç evresi olarak kabul edilen nefret söylemi, kişi veya grupları etnik, dini ve cinsel kimliği, kronik hastalığı, fiziksel özellikleri, yaşı, cinsiyeti, coğrafi orijini, ideolojisi veya politik duruşu nedeniyle alçaltma, aşağılama, damgalama ve düşmanlaştırma şeklinde işleyen söylemsel bir pratiğidir. Bir arada yaşama kültürüyle birlikte ortaya çıkıp dışlayıp, ayrıştırma mantığıyla işleyen nefret söylemleri zaman zaman nefret suçuna dönüşebilmekte ve telafisi mümkün olmayan sonuçlara yol açabilmektedir.

Nefret söyleminin artık gündelik yaşamın bir parçası olup gelişen teknolojiyle birlikte daha sık karşılaşılan bir olgu olduğundan hareketle kaleme alınan çalışmada, Türkiye'nin ilk çevrimiçi sözlüğü olan Ekşi Sözlük'te 'Covid-19 Pandemisi' sürecinde sokağa çıkması yasaklanan 65 yaş üstü vatandaşlara yönelik nefret söylemi içeren mesajlar incelenmiştir. "21 Mart 2020 65 yaş üstüne sokağa çıkma yasağı" başlığı altında yer alan içerikler bir aylık süre sınırlamasıyla toplanmış, nicel ve nitel içerik analizi yöntemiyle incelenerek anlamlı görüşler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Nefret Söylemi

İnsanlığın bir arada yaşamaya başlamasıyla birlikte ortaya çıkan toplum, birlikte yaşamının getirdiği ayrımları da doğurmuştur. Toplum bir yönüyle insanlar arasında bir bütünlük sağlarken, diğer yandan da 'biz' ve 'öteki' diyalektiğini sürekli yeniden

üretmiştir. İnsan doğasında var olan korumacı refleksle billurlaşan ayrımlar ötekileşmeye, yabancılaşmaya, en nihayetinde de nefrete dönüşmektedir. Nefret kavramı etimolojik olarak irdelendiğinde Antik Grekçe'de 'kedos', Latince'de 'odium', İngilizce'de 'hate/hatred', Almanca'da 'hassen', Fransızca'da 'haine' (Ataman, 2012: 50) şeklinde ifade edilmektedir. Türkçeye ise Arapçadan geçmiştir; "bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu" ve "tiksinme/tiksinti" anlamlarına gelmektedir (www.sozluk.gov.tr). Kavram epistemolojik olarak irdelendiğinde ise üzerinde anlaşılmalı bir nefret söylemi tanımının bulunmadığı gerçeğiyle karşılaşılmaktadır. Fakat bu uzlaşma eksikliği, nefret söyleminin kavramsal çerçevesinin çizilemeyeceği anlamına da gelmemektedir. Raphael Cohen-Almagor, nefret söylemini, bir şahıs veya grubu hedefleyen ve bu bireyleri doğuştan gelen bir takım mevcut ya da fark edilen özellikleri dolayısıyla, önyargıya dayalı, düşmanca ve kötü niyetli bir söylem olarak tanımlamaktadır (Alp, 2016: 150). Tarlach McGonagle ise "nefret söylemi geniş bir spektruma yayılan olumsuz bir söylemdir. Bu söylem esnek, çünkü nefretten yola çıkarak nefreti teşvik etmeye varabilen, suiistimale, aşağılamaya, hakarete, yermeye dayanan kelimeler ve sıfatlardan oluşan öte yandan da aşırı önyargılardan bağımsız olmayan bir söylemdir" (2001: 23) şeklinde tanımlar. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin, 1997 yılında kabul ettiği tavsiye kararında yaptığı tanımlama ise daha kuşatıcıdır; "İrkçi nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezcilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan, dinsel hoşgörüsüzlük dahil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kıskartan teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsayacak şekilde anlaşılacaktır". Bu anlamda nefret söylemi mutlaka belirli bir kişiye veya gruba yönlendirilmiş yorumları içermektedir (Weber, 2011: 3). Tanımlardan da görüldüğü üzere nefret söylemiyle ilgili en ayırt edici özellik ideolojik yükü olan bir nefret unsuruna dayanmasıdır. Bu nefret, saygı duymama, hoşlanmama, onaylamama ya da başkalarını küçük ya da aşağılık görme ile aynı değildir. Nefret, düşmanlık, reddetme, zarar verme ya da yok etme arzusunu ima etmektedir (Kabasakal Badamchi, 2015: 56). Sıradan bir hoşlanmama durumundan farklı olarak şiddete varma olasılığı hiç de az olmayan nefret söylemini üç unsura dayandırmak mümkündür: 1) Nefret söylemi, belirli özellikleri nedeniyle bir kişi veya gruba yönelik olmalı; 2) Kişi veya grubun sahip olduğu özellikler olumsuz olarak nitelendirilmeli; 3) Olumsuz olarak nitelendirilen kişi veya grubun varlığı hoş karşılanmamalıdır (Demirbaş, 2017: 2697). Tüm bu bileşenler bir araya geldiğinde nefret suçuna, hatta ve hatta soykırıma kadar gidebilecek olan nefret piramidinin temeli atılmış olur.

Nefret piramidinde de görüldüğü üzere anlam yüklü söylemler, önyargılar, damgalar ve stereotiplerle inşa edilmeye başlayan süreç, korkutucu olaylara zemin hazırlayabilmektedir. Önyargı, damga ve stereotipler genellikle kendine hiyerarşik üstünlük atfeden kimlik tarafından üretilir. Amaç, 'öteki' olarak tanımlanan kimliklere toplumdaki ikincil statülerini hatırlatmak, hadlerini bildirmek ve üstünlüklerini yeniden üretmektir (Yumul, 2013: 133). İkincil kimliklerin ötekileştirilmesine, kendisinden olmayanın haklarının gasp edilmesine, huzur ve barış ortamını tehdit eden bir toplumsal iklim yaratılmasına (Alp, 2016: 150) yol açan nefret söylemi, toplumdaki ana akım kültürden ya da alt kültürlerden öğrenilmektedir. Kültürel ve toplumsal faktörlere göre şekillenip dolayımlanması, doğal olarak da kuşaktan kuşağa aktarımı ortaya çıkarmaktadır (Cortese, 2006: 3). Kuşaktan kuşağa aktarılacak evrilegelen nefret söyleminin en belirgin sonuçlarından bir tanesi mağdurlarını sessizleştirmesidir. Onaylanmayan, düşmanca ve ön yargılı tavırlar içeren nefret söylemi; hedef gruplara yönelik incitme, kişisizleştirme, taciz, alçaltma, sindirme, görmezden gelme ve gaddarlığı teşvik etme amacı taşıyabilmektedir. Bunun sonucu olarak da hedef gruplar toplumsal hayat içerisinde gitgide daha pasif hale gelirler (Alğan ve Şensever, 2010: 16-17; İnceoğlu, 2013: 79). Mağdurlar yalnızlaşır, sosyal ilişkilerin dışına itilir, bazen de marjinalleştirilip teröze edilerek saf dışı bırakılır (Parekh, 2006'dan akt. Kalav ve Certel Fırat, 2017: 2211). Bu sayede hiyerarşik üstünlük iddiasında olan toplumsal grup veya gruplar meşruiyetlerini yeniden üreterek üstünlüklerinin sürdürülebilirliğini korurlar.

Yeni Medyada Nefret Söylemi

Nefret söylemi toplumsalın doğasında var olan bir söylem pratiğidir. Bununla birlikte nefret söylemine görünürlük kazandıran da kitle iletişim araçlarıdır. Özellikle yeni medya teknolojilerinin gündelik hayatta kullanımının yaygınlaşması nefret söylemi biçimlerini daha da görünür hale getirmiştir. Genel olarak etkileşimli, iki yönlü iletişim içeren ve telefon, radyo ve TV gibi eski ortamların aksine bir tür hesaplama gerektirecek olan dijital ortamları (Logan, 2010: 4) karşılayan yeni medya, toplumda ötekileştirilen kesimlere yönelik olarak nefret söyleminin üretim biçimini değiştirmiş (Cammaerts, 2009: 561), görünürlüğünü artırmıştır. Yeni medya ortamlarının özgürlükçü yapısı, nefret içerikli söylemlere dolayım olarak yayılma imkânını sağlarken, kişilere ve gruplara karşı, ırkçı düşüncelerin, öfkelerin ve nefretlerin denetimsiz bir biçimde ifade edildiği bir alana dönüşmektedir (Aygül, 2010: 111). Nefret söylemi bağlamında yeni medyayı geleneksel medyadan ayıran en önemli özellik de bu denetimsizliktir. Gerek doğrudan gerek de abartma, çarpıtma, ima ve kinaye gibi dolaylı yollardan gerçekleştirilen nefret söylemiyle, geleneksel medyada da karşılaşılmaktadır. Ancak yeni medya ortamlarında kullanıcılar da içerik üretimine katılabilmekte ve denetimsiz bir biçimde küfür, hakaret, aşağılama gibi daha görünür ve doğrudan biçimlerde nefret söylemi gerçekleştirilebilmektedir (Öztekin, 2015: 926; Aydos ve Aydos, 2019: 12). Bu denetimsizliğe ilave olarak yeni medyada nefret söyleminin oranının yükselmesine neden olan bir diğer özellik de kullanıcılarının anonimliğidir. Anonim olma halinin kişinin davranışlarını güçlü bir şekilde etkilediği bilinmektedir ve anonim olduklarını hissettikleri durumlarda insanların daha saldırgan eğilimleri olduğu ispatlanmıştır. Kullanıcılar anonim kimlikleriyle bastırılmış hislerini ya

da fikirlerini daha rahat ifade edebilmektedir (Mondal vd. 2017: 85). Bu anonimlik nefret içeren mesajların dolayımınanmasında da ortaya çıkar. Yeni medya ortamlarının kendine has özellikleri nedeniyle kolayca yayılan ve sıradan hale gelen (Binark, 2010: 11) nefret mesajları, kullanıcılar tarafından yorumlanabildiği için nefretin artarak büyümesine neden olur. Kullanıcıların yorumlar aracılığıyla tereddüt etmeden dolaşımın bir zinciri olmaya gönüllü olması, anonim kimliğin ve denetimsiz ağların kendilerine sunduğu konfordan ileri gelmektedir. Böylece nefret söylemleri kartopu gibi büyüyerek ilerlemekte ve nefret suçuna doğru evrilmektedir.

Nefret söyleminin üretildiği yeni medya ortamları da değişkenlik göstermektedir. Her ortamda aynı düzeyde nefret içerikli söylemler üretilmediği yapılan araştırmalarla ortaya konmakla birlikte Türkiye'de nefret söyleminin sıklıkla üretildiği ve paylaşıldığı başlıca yeni medya ortamları şu şekildedir (Aygül, 2013: 72-91);

- Okur Yorumlarında Nefret Söylemi
- Sosyal Paylaşım Ağlarında Nefret Söylemi
- Bloglarda Nefret Söylemi
- Mikrobloglarda Nefret Söylemi
- Sözlüklerde Nefret Söylemi
- Video Paylaşım Ağlarında Nefret Söylemi

Kullanıcılar bu ortamlarda yazılı ifadelerle, sözlük maddeleriyle, görsel içeriklerle veya video klipler aracılığıyla nefretlerini dışa vurabilmektedir. Kullanıcıların nefret ifadeleri çoğu zamanda bağlamdan uzaklaşmakta ve boyut değiştirebilmektedir. Dirini'nin okur yorumlarına yönelik yaptığı araştırmasında okur yorumlarının habere/yazıya konu olan olaya ilişkin fikir beyanlarından ziyade fanatik/taf bildiren/hakaret içeren tarzlarda yazıldığı; haberin içeriğinden alabildiğince uzaklaşılırken, yorumcuların birbiriyle kavgaya tutuşabildiği ve kutuplaştığı ortaya konmuştur (Dirini, 2010: 69).

Tüm bunlarla birlikte yeni medya ortamlarında üretilen nefret söylemleriyle ilgili yanılgılar da yok değildir. Yeni medya ortamlarını toplumsal gerçeklikten bağımsız olarak ele alıp nefret söylemlerinin kaynağı olarak değerlendiren bir anlayış söz konusudur. Hâlbuki yeni medya ortamlarında üretilip yayılan duygu ve düşünceler toplumda var olan düşüncelerin yansımalarıdır. Yeni medya ortamları sadece toplumun düşünce ve inanç yapısını etkileyen olguları yansıtan bir ayna işlevi örmektedir (Yazıcı, 2016: 123).

Araştırma Metodolojisi

Bu çalışmada çevrimiçi sözlüklerde kullanıcı kaynaklı üretilen içeriklerde bir dezavantajlı grup olan yaşlılar ve yaşlılığa yönelik nefret söylemlerini ortaya koymak amacıyla nicel ve nitel içerik analizi yöntemi benimsenmiştir. İletişim araştırmalarında sıkça başvurulan yöntemlerden biri olan içerik analizi, medya içeriklerinin nesnel ve sistematize edilmiş nicel veriler olarak incelenmesine olanak sağlamaktadır (Berelson,

1952: 18). Metinsel verilerden sistematik ve nesnel sonuçlar çıkarmak için kullanılan bir araştırma tekniği olan içerik analizi nicel yönüyle ön plana çıksa da nitel boyutuyla metinsel analizlerin yapılmasında kolaylıklar sağlamaktadır. Araştırmada nitel içerik analizi yöntemiyle araştırma sınırlılıklarına dahil edilen içerikler çerçevelenerek analiz edilmiştir. Bu çerçeveleme işleminde de içeriklerde hangi yönlerin ön plana çıkarıldığı, hangi nedensellik ilişkilerine vurgu yapıldığı, hangi ahlaki değerlendirmelerde bulunduğu ve ne gibi önerilerde bulunduğu ortaya konmuştur. Çerçeveleme yapılırken uluslararası çalışmalardan yararlanılarak ve ülkeye özgü dil ve kültür farklılıkları dikkate alınarak belirlenmiş olan aşağıdaki nefret söylemi kategorileri çerçeve olarak benimsenmiştir (Sözeri, 2012: 209):

Abartma/Yükleme/Çarpıtma: Bir kişi ya da olaydan yola çıkarak bir topluluğa yönelik olumsuz genellemeler, çarpıtmalar, abartmalar, olumsuz atıflar içeren söylemler.

Küfür/Hakaret/Aşağılama: Bir topluluk hakkında doğrudan küfür, aşağılama, hakaret içeren söylemler.

Düşmanlık/Savaş Söylemi: Bir topluluk hakkında düşmanca, savaşı çağrıştıran ifadelerin yer aldığı söylemler.

Doğal Kimlik Ögesini Nefret Aşağılama Unsuru Olarak Kullanma/Simgeleştirme: Doğal bir kimlik ögesinin nefret, aşağılama unsuru olarak kullanıldığı, simgeleştirildiği söylemler.

Ekşi Sözlük'te¹ “21 Mart 2020 65 yaş üstüne sokağa çıkma yasağı” (www.eksisozluk.com) başlığı altında yer alan yorumlar araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırma, söz konusu başlık altına yasağın başladığı 21 Mart-21 Nisan 2020 Aralığında girilen yorumlarla sınırlı tutulmuştur. Bir aylık sürenin yeterli olacağı düşünülmektedir. Araştırmada diğer elektronik sözlükler yerine Ekşi Sözlük'ün tercih edilme nedeni, nefret söylemi konusunda geliştirdiği ve uygulamaya koyduğu ‘Nefret Söylemi Denetim Projesi’ adlı uygulamasının olmasıdır². Yapılan taramada 108 sayfada 1794 girdinin yer aldığı gözlenmiştir. 1794 girdinin hepsinin nefret içerebileceği için sadece nefret yükü taşıyan girdiler araştırma sınırlılığına dahil edilmiştir. Mesajların nefret söylemi içerip içermediği ise Kanada İnsan Hakları Mahkemesi'nin nefret mesajlarına yönelik işaret ettiği on bir gösterge (Akdeniz, 2009: 57) referans alınarak belirlenmiştir (Bknz. Tablo 1).

1 Ekşi Sözlük 15 Şubat 1999'da ‘Kutsal Bilgi Kaynağı’ sloganıyla kurulmuş interaktif bir bilgi paylaşım ortamıdır. Türkiye’de katılımcılık esasına göre işleyen ilk sözlük olan Ekşi Sözlük kavram ve konsept sınırlaması olmaksızın, herhangi bir konu, durum ya da kişi ile ilgili bilgi, haber ve yorum niteliği taşıyan ifadeler içeren, yazarlar tarafından açılan entry ‘giriş ya da kayıt’ ile metin içinde yer alan bağlantılar ve ‘bakınız’ şeklinde verilen linkler nedeniyle sonsuz çağrışımlara olanak veren paylaşımcı bir platformdur. Sözlük, sisteme üye olan kişilerin ‘yazar’ statüsüyle belirli konulara ilişkin fikir ve görüşlerini beyan etmesi esasına göre işlemektedir. (Ayrıntılı Bilgi İçin Bknz. ÖZTEKİN Hülya, (2015), Yeni Medyada Nefret Söylemi: Ekşi Sözlük Örneği, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 8 Sayı: 38, s.930; GÜREL, Emet ve YAKIN, Mehmet (2007). Ekşi Sözlük: Postmodern Elektronik Kültür, Selçuk İletişim, 4 (4), s. 205.

2 2010 yılında başlatılan ve 2011 yılında uygulamaya konan ‘Ekşi Sözlük Nefret Söylemi Denetim Projesi’ kapsamında Sözlük'te paylaşılan ve ‘Ekşi Sözlük Nefret Söylemi Denetim Yönetmeliği’ne göre nefret söylemi tanımına uyan başlık ve ifadeler, ‘Nefret Söylemi Denetim Grubu’ tarafından incelenerek silinebilmektedir. Toplamda 4 entry’si nefret söylemi içerdiği için silinen yazarlar ‘çaylak’ yazar statüsüne düşürülmektedir. Çaylak yazar statüsüne gerileyen bir yazarın, nefret söylemi gerekçesiyle 2 entry’si daha silinirse Ekşi Sözlük’ten kaydı silinmektedir. (Ayrıntılı Bilgi İçin Bknz. <https://eksisozluk.com/eksi-sozluk-nefret-soylemi-denetim-projesi--2875131>)

Tablo 1: Kanada İnsan Hakları Mahkemesi Nefret İçeren Mesaj Göstergeleri

1	Güçlü tehdit özelliği	Hedef grup güçlü bir tehdit olarak betimlenmekte toplumdaki başlıca kurumları ele geçirip diğerlerini geçim. güvenlik, özgürlük ve mutluluktan mahrum bırakmaktadır.
2	Gerçek hikâye özelliği	Mesajlar, gerçek hikâyeler ve güvenilir kaynaklar kullanılarak hedef grupla ilgili olumsuz genellemeler yapmaktadır.
3	Yırtıcı hayvan özelliği	Hedef grup olarak çocuklar, yaşlılar ve zayıflar av gibi tasvir edilir.
4	Toplum sorunlarının nedeni damgası	Hedef grup, toplumdaki ve dünyadaki mevcut problemlerden sorumlu tutulur.
5	Tehlike ya da şiddet eğilimli damgası	Hedef grup doğası gereği tehlikeli olmakla suçlanır.
6	Yükümlülüğü yerine getirememe	Mesajlar hedef grubun yükümlülüğünü yerine getirecek vasıftan yoksun ve kötü olduğu yaymaktadır.
7	Uzaklaştırma/sürgün damgası	Mesajlar, bu grubun insanlardan, uzaklaştırılması, ayrı tutulması ve yok edilmesini sağlayarak, diğerlerinin bu grubun vereceği zarardan kurtulacağını yayarlar.
8	İnsanlık dışı özellik	Hedef grup, kıyaslamalar hayvanlar ve haşaratlar gibi zararlılarla ilişkilendirilerek insanlıktan çıkarılır.
9	Kışkırtıcı dil özelliği	Mesajlarda kışkırtıcı ve aşağılayıcı bir dilin aşırı nefret ve aşağılama için kullanılması durumudur.
10	Geçmiş bir trajedinin önemsizleştirilmesi veya kutlanması özelliği	Mesajların, hedef grubun üyelerini içeren geçmiş trajedi ya da zulmü önemsizleştirilmesi ya da kutlanması durumudur.
11	Şiddet eylemine çağrı özelliği	Mesajlarda hedef gruba karşı harekete geçme çağrısında bulunmaktadır.

Yapılan eliminasyon işleminden sonra toplam 131 sözlük girdisinin bu göstergelere göre nefret içerdiği tespit edilmiştir. Buna göre açılan başlık altında yer alan girdilerin yüzde 7,3'ünde nefret içerikli söylemler olduğu gözlenmiştir. Elde edilen içeriklerdeki maddi hatalar ve anlatım bozuklukları giderilmemiş, olduğu gibi yansıtılmıştır. Bununla birlikte içerikte yer alan küfürler sansürlenmek zorunda kalmıştır. Nefret içerikli söylemler önce Uluslararası Hrant Dink Vakfı'nın dört nefret kategorisine göre ayrılmış, daha sonra da her kategori kendi içinde alt temalara ayrılarak incelenmiştir.

Araştırmaya Konu Edilen Olay Örgüsü

COVID-19 Pandemisi veya Koronavirüs Pandemisi; 1 Aralık 2019 tarihinde Çin'in Vuhan kentinde ortaya çıkan virüs salgını. Çeşitli hastalarda belirli bir neden olmaksızın gelişen ve tedavi ile aşılara cevap vermeyen bir zatürre görülmesi üzerine SARS-CoV-2 olarak adlandırılan yeni bir Koronavirüs teşhis edildi. İlerleyen zamanlarda dünyanın birçok ülkesinden virüs vakaları rapor edilmeye başlandı. 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel salgın ilan edildi. Türkiye'deki ilk tespit edilen COVID-19 vakası Sağlık Bakanlığı tarafından 10 Mart 2020'de açıklandı. Ülkedeki virüse bağlı ilk ölüm ise 15 Mart 2020'de gerçekleşti. Hükümet, salgının yayılım hızını düşürmek

ve insanlar arasında sosyal mesafeyi korumak için ilk olarak 21 Mart'ta 65 yaş ve üstü kişilere sokağa çıkma yasağı uygulaması başlattı. Daha sonra bu kısıtlamayı 20 yaş ve altı çocuk ve gençleri de kapsayacak şekilde genişletti. Halka, ülke dışına seyahat etmemeleri ve ayrıca mecbur kalmadıkça evden çıkmama çağrısı yapıldı. Sınır kapıları kapatılıp ülkelerarası uçuşlar sınırlandırıldı (<https://tr.wikipedia.org/>).

Bulgular

Elde edilen veriler belirlenen kategorilere göre ayrıldığında aşağıdaki gibi bir dağılım ortaya çıkmaktadır (Bknz. Tablo: 2).

Tablo 2: Sözlük Girdilerinin Kategorik Dağılımı

Abartma / Yükleme / Çarpıtma	Küfür / Hakaret / Aşağılama	Düşmanlık / Savaş Söylemi	Doğal kimlik ögesini nefret unsuru olarak kullanma
37	30	64	0
%28.2	%22.9	%48.9	%0.0

Kategorik dağılım göz önüne alındığında en çok girdinin “Düşmanlık/Savaş Söylemi” başlığı altında yer aldığı görülmektedir. Toplam 131 girdinin 64’ü “Düşmanlık/Savaş Söylemi” kategorisinde yer almıştır. Bu da toplam rakamın % 48,9’luk kısmını oluşturmaktadır. 37 girdi ve % 28,2’lik oranla “Abartma/Yükleme/Çarpıtma” ikinci sırada; 30 girdi ve %22,9’luk oranla “Küfür/Hakaret/Aşağılama” üçüncü sırada yer almaktadır. “Doğal kimliği nefret unsuru olarak kullanma” kategorisine girecek hiçbir bir girdi bulunmamıştır. Bu veriler ışığında Sözlük yazarlarının yaşlılara karşı düşmanca bir tavır içinde oldukları ortaya çıkmaktadır. Yaklaşık olarak nefret içeren her iki mesajdan birinin düşmanca ve savaş çağırışımı yapan içerikte olması bu görüşü desteklemektedir.

Abartma/Yükleme/Çarpıtma

Yapılan kategorizasyon kendi içinde bir yapısal sınıflandırmaya tabi tutulduğunda ise abartılı ifadeler kategorisi yönünde baskın bir ağırlık ortaya çıkmaktadır. (Bknz. Tablo: 3)

Tablo 3: Abartma/Yükleme/Çarpıtma İfadelerinin Kategorik Dağılımı

Abartma	Yükleme	Çarpıtma	Toplam
19	9	9	37
%51,4	%24,3	%24,3	% 100

Abartma alt kategorisi toplam 37 girdinin 19’unu kapsayarak yüzde 51,4’lük bir oranla en fazla içeriği kapsayan kategori olarak ön plana çıkmaktadır. Abartma kategorisini

9'ar girdi ve %24,3'lük oranla Yükleme ve Çarpıtma kategorileri takip etmektedir. Abartma kategorisi toplam girdilerin yarısını aşmaktadır. Yani bu kategoride oluşturulan her iki girdiden birinin abartılı ifadeler barındırdığı görülmektedir.

Abartma

Abartılı söylemler kapsamına dahil edilen 19 Sözlük girdisi incelendiğinde yorumların “geç kalınmış bir karar”, “sevindirici bir karar” ve “laf dinlemeyen huysuz ihtiyarlar” temalarında yoğunlaştığı görülmektedir. Oluşturulan içeriklerde bütün uyarılara rağmen sokaklarda gezen insanların büyük çoğunluğunun 65 yaş ve üzeri olduğu yönünde abartılı ifadeler kullanılmaktadır. Yaşlılar, “duyarsız”, “sorumsuz”, “yaramaz çocuklardan hiçbir farkı olmayan”, “laftan sözden anlamayan”, “toplum zararlıları” gibi abartılı ifadelerle betimlenmektedir. Gereklilik durumunda kolluk kuvvetiyle evlere kapatılması gereken tehlikeli varlıklar olarak lanse edilen yaşlılarla başka türlü baş etmenin mümkün olmadığı görüşünde birleşen yazarlar da az değildir. Yaşlıları kolluk gücü de durduramazsa ancak Azrail'in durdurabileceği gibi abartılı ve absürt ifadeler dikkat çekmektedir. Kontrol edilmesi güç, ele avuca sığmaz varlıklar olarak sunulan 65 yaş üstü bireylerle ilgili sert tedbirlerin çok daha önceden alınması gerektiği görüşünü savunan Sözlük yazarları, alınan yasağın geç kalmış da olsa sevindirici karşılamaktadırlar. Bütün parkların yaşlılarla dolu olduğu, toplu taşıma araçlarında yaşlılardan kimseye yer kalmadığı, bazı yaşlıların kendisini uyarana bıçak çekecek kadar gözü dönmüş canilere dönüştüğü gibi abartılı ve yaşlı bireyleri günah keçisi ilan eden içerikler dikkat çekicidir (Bknz. Tablo: 4).

Tablo 4: Abartma Temalı Sözlük Girdileri

Entry	Yazar
60 yaş ve üstü olsa daha iyiymiş, yine de güzel bir karar. bugün sokakta 100 tane adam gördüysem abartısız yüzde 80'i, 65 yaş ve üstü. en azından birbirlerine buluşturmazlar.	eoamt
geç kalınmış bir durum mu bilinmez ama olması gereken buydu. bizim yaşlılarımız çok değişik. adam için risk daha fazla olmasına rağmen dışarıya çıkmak için can atıyorlar bu yasağın gelmesi iyi oldu	necozan
yaramaz çocuklar gibi söz dinlemeyen ihtiyarlar için gelen yasaktır. akıl yaşta değil başta diye boşa dememişler.	burusmus a4 kagidi
kara komik bir durum aslında. güzellikle söylediler olmadı. bu insanlar bir de bilge olması gereken kısım.	lordofcinder
sadece sokağa çıkmaları değil insanlarla görüşmeleri de sınırlandırılmalı. ya 65 yaş altı birisinden bu virüsü kaparsa?	tekkisilikbirordu
çok güzel oldu, laftan anlamıyorlardı.	dedekorkut46

geç olsun güç olmasın yaşlı vatandaşlarımızın başka anlayacağı dil kalmadı. devletimiz gerekeni yapmıştır.	myazar25
artık yapacak bir şey kalmadı ki devlet ne yapsın. laftan anlamamaya devam etsinler bakalım	dedekorkut46
yerinde bir karar. bizim yaşlılar birlikte oturup, sohbet etmeyi çok severler. bu yüzden onları evde tutmak zor. ki zaten kendi aralarında sürekli komplo teorilerini ürettikleri için, kafaları da rahat. :) yani bizim yaşlılar işin ciddiyetini daha anlamış değiller.	cihooo
umarım dururlar. işçileri bakanlığı bile durduramazsa tek durduran azrail olur bu saatten sonra	tekgozlubillcarson
seni uyaranlara bıçak çekecek kadar çıldırmayacaktın işte dayı! geç alınmış bir karardır. durumun vehametinin daha da arttığını göstermesi bakımından üzücüdür.	minicooper
nihayet beklenen an geldi. çok doğru bir karar. fakat uygulaması nasıl yapılacak, bunu merak ettim. sınırlandı deniyor da pratik olarak bu kadar insanı nasıl kontrol altına alacaklar? kolluk kuvvetleri görev alacak tabii ama sokak aralarındaki mini parklar bile yaşlı başlı insandan geçilmiyor. her sokağı denetlemek mümkün değil.	antonia chigurh
sonunda yahu dedemi tutamıyorduk evde o pazar senin bu pazar benim geziyordu bakalım nasıl evinde kalacak merak söz konusu.	depresifmodun
müthiş mutlu etti bu haber beni. babam tansiyon ve şeker hastası ama evde tutamıyorum. bir arıyorum evdeyim diyor, bir arıyorum yine kaçmış. bugün görüntülü arıyor beni "bak inanmazsan maske taktım eldiven taktım" diyip gösteriyor. az önce aradım artık çıkmayacaksın diye diyor ki "o yasak bana değil o parklarda gezenlere, ben dükkana gidiyorum" bi çıksın hemen ihbar edeceğim.	mal de l amor
geç olsunda güç olmasıdır, bunun hafta başında yapılması gerekiyordu, laf söz dinlemeyen yaşlılarımız var, bu bile engel olmaz onlara, yakalasan ne diyecek belli, biz 15 temmuzda diye bağırıp çağırır öyle kalırsın.	miniijn
rahat rahat eshota bineriz artık...	yayunuscengelolmasa
şu mübarek gecede güzel şeyler de oluyor diyebildik sonunda. hayırlı olsun. hadi bakalım evlere yaşlı ve öfkeli.	pestosos
Şimdi laftan anlamayan yaşlı komşular düşünsün. bir komşum dün pazara gitmiş, virüslerle alışveriş yaptım diye kakhaha atıyordu.	kayisicekirdegi
yaşlıların başka türlü durdurulamayacağı belliydi. yerinde bir karar ama çok da geç kalınmadan iyi yapıldı. geçen günlerde bir viral video düşmüştü " lan yaşlılar evinize gidin " diye işte bu söylemin resmiyete dönmesidir.	vagrantsrkn

Yükleme

Sözlükte oluşturulan girdilerde salgının yayılmasının sorumluluğunu toplumdaki yaşlı bireylere yükleme eğilimi azımsanmayacak düzeydedir. "Abartma/Yükleme/

Çarpıtma” kategorisinde yer alan 37 girdinin 9’u yükleme başlığı altında değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler irdelendiğinde Sözlük yazarlarının alınan tedbirlerin yaşlı bireylerin hayatta kalmaları için alındığını, kendilerinin de sırf yaşlı bireyleri riske etmemek için sokağa çıkmadıklarını iddia etmektedirler. Yaşlı bireylerin uyarıları dikkate almayarak sokaklarda ve ortak alanlarda dolaştıklarını, toplum sağlığını tehlikeye atacak şekilde hayatlarını devam ettirdiklerini ve salgının yayılım hızını artırabileceklerini ileri sürmektedirler. Yaşlıların bu tavırlarını “şımarıklık”, “sorumsuzluk” ve “bilinçsizlik” gibi sert ifadelerle dile getirmektedirler. Pandemi sürecinin en zayıf halkası olarak yaşlıları gösteren kimi Sözlük yazarlarına göre genç nüfus konuya yeterince duyarlıyken, yaşlılar ise duyarsız ve sorumsuz davranmaktadırlar. Bu tavırları da salgını tetikleyen bir unsur olarak toplum sağlığını olumsuz etkileyebilir. Yaşlı ve genç arasında yapılan bu diyalektik ilişkiyle yaşlı bireyler ötekileştirilip toplumsal sorunların potansiyel kaynağı olarak gösterilirken daha genç bireylerin toplumsal yaşama pozitif etki yarattığı gibi bir alt metin ortaya çıkmaktadır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda suçu yaşlılara yükleyen Sözlük yazarları yasağın yerinde olduğu görüşünde birleşmektedirler (Bknz. Tablo: 5).

Tablo 5: Yükleme Temalı Sözlük Girdileri

Entry	Yazar
yerinde bir genelge. sen keyfin için dışarı çıkıp toplum sağlığını tehlikeye atamazsın. otur oturduğun yerde... çıkana da kesin cezayı bazı şeylerin farkına varsın.	rock vale
yerinde ve doğru bir karar. zira hem kendi canlarını hem de başkalarının canlarını tehlikeye atıyorlardı.	o yes jeans
yerinde bir kadar. yoksa bizim bu yaşlılarda öz denetim becerisi sıfır. salgına karşı bir zincirin en zayıf halkası kadar güçlüyüz.	kurmay er
gençlerin çoğu bilinçli bir tek yaşlıları ikna edememiştik onları da sokağa çıkma yasağıyla durdurabiliriz umarım. çok yerinde bir adım ama keşke daha önce alınsaydı bu karar.	mana heal pot
iyi oldu, biz zaten onlar için çıkmıyorduk dışarı.	kabile dovmesiistiyom
65 yaş ve üstü insanların sorumsuzluğu herkesi olduğu kadar devleti de zivanadan çıkararak haklı bir karar almasına neden oldu.kararı takdir ediyorum.	fatihtok
son zamanlar alınan en doğru kararlardan birisi. ben birkaç gündür şunu farkettim gençler olayın çok daha ciddiyetideyken ve evden dışarı pek çıkmıyorken, bu yaşlılar (sanki kendileri risk grubunda değilmiş gibi) habire geziyorlar.	darnesshour05
şımarıklığınızdan tiksiniyorum dışarı çıkan yaşlılar. yoğun bakımda, çalışan bir hekimim, gecem gündüzüm birbirine girdi, corona virüs tanısı almış 5 tane kesin hastamız var, daha hayatımın baharında tükendim, hala dışarıda gezip oturuyordunuz. karantina ühü ühü diye ağlıyorsunuz, keşke karantinada olmak gibi lükslerim olsa, keşke evde canım sıkılsa. karantina lükstür kıymetini bilin.	lioness in the cage
iyi olmuştur, biz zaten onlar için dışarı çıkmıyorduk.	kabile dovmesiistiyom

Çarpıtma

Çarpıtma kategorisinde değerlendirilen 9 sözlük girdisine bakıldığında gerçeklikle bağı kopartılmış dışlayıcı ve ötekileştirici ifadelerle sıkça başvurulduğu dikkat çekmektedir. 65 yaş üstü bireyleri polisle çatışan anarşist grup olarak nitelermeleri, bu çarpıtma pratiklerinin en dikkat çekici olanıdır. Yaşlı bireyler nefret içerikli metaforlarla marjinalleştirilerek toplum zararlısı varlıklar olarak gösterilmektedir. Bir diğer çarpıtma pratiği olarak varsayımlar ve komplo teorileri dikkat çekmektedir. Sokağa çıkamayan yaşlıların çıkanlara beddua edecekleri, balkonlardan sokakta yürüyen insanların kafalarına tükürecekleri ve sabaha karşı gizlice sokağa çıkabilecekleri dikkat çeken varsayımların bazılarıdır. Çarpıtma pratiklerinde yaşlı bireylere yönelik nefret söyleminin mantıksal sınırları aşan analogilerle ifade edilmesi şaşırtıcıdır (Bknz. Tablo: 6).

Tablo 6: Çarpıtma Temalı Sözlük Girdileri

Entry	Yazar
oh bee sonunda. hadi oturun şimdi evinizde. devletimiz dışarı adımlarını atmaya kalktıkları anda okkalkı okkalkı ceza keser bunlara umarım. yetmez ama evet. umarım doğru düzgün denetlenir. zira polisle çatışan bu gözü kara anarşik grubu sadece sokağa çıkmanız yasak demek engeller mi sanmıyorum. bir yaptırım olmalı.	the pretty reckless
sonunda. laf dinlemiyorlar asla. iç içe yaşama derdindeler. zamanla yaş kapsamı genişletilecek gibi duruyor	dirtytalker
ankara ulus meydanı nihayet rahat bir nefes alacak.	kimmeryali berber
balkondan içeri girmeyip gelene geçene beddua ederek kafalarına tükürmelerine sebep olacak karardır.	siriseng
yaşlı ve dindar tayfa biraz da teslimiyet duygusuyla böyle cesur davranıyor. "allah canımızı alacaksa evde de alır" düşüncesi bunlarda hakim. nasıl ikna edersiniz bilmiyorum; bizimkileri boğularak ölmek istemiyorsanız evde oturun diye tutuyoruz. zor zamanlar gerçekten.	simbolmina
bunlar şimdi gece 12'ye kadar dışarıda oturur	metal g kuvveti
sabah herkes uyurken gizli gizli çıkmazlarsa birşey bilmiyorum. kapıları kitleyin anahtarları da saklayın.	kingstark
görücez şimdi kim anarşik ??	tomrishatun
aman da aman siz payklara gidemeyecek misiniz? hee? gidemeyecek misiniz siz payklara?	robert denir ona

Küfür/Hakaret/Aşağılama

“Küfür/Hakaret/Aşağılama” kategorisi kendi içinde kategorize edildiğinde homojen bir dağılımın olduğu görülmektedir (Bknz. Tablo: 7).

Tablo 7: Küfür/Hakaret/Aşağılama Girdilerinin Kategorik Dağılımı

Küfür	Hakaret	Aşağılama	Toplam
10	11	9	30
%33,3	%36,6	%30,1	%100

Toplam 30 girdinin yer aldığı kategoride 11 girdi ve %36,6'lık oranla hakaret başı çekmektedir. Bunu 10 girdi ve %33,3'lük oranla "küfür" takip ederken, 9 girdi ve %30,1'lik oranla aşağılama üçüncü sırada yer almaktadır. İçeriklerin niceliksel değerleri birbirine yakınlık göstermektedir.

Küfür

"Küfür/Hakaret/Aşağılama" kategorisi kendi içerisinde yapısal ayrıma tabi tutulduğunda nispeten dengeli bir dağılım göze çarpmaktadır. Toplam 30 girdinin yer aldığı temada 10 küfür temalı girdi olup, bu da toplam rakamın % 33'üne karşılık gelmektedir. Girdiler incelendiğinde yaşlı bireylere yönelik toplumdaki nefretin boyutları dikkat çekicidir. Sözlük yazarlarının sarf ettiği küfürlerle nefretin boyutları arasında doğrusal bir ilişki olduğunu kabul edersek ortaya vahim bir tablo çıkmaktadır. Türk toplum yapısında sorgulanamaz bir norm olarak bilinen büyüğe saygı ve hürmet gibi değerlerin önemli oranda aşındığı ortaya çıkmaktadır. Yazarlar, 65 yaş üstü yurttaşları ağza alınmayacak küfürlerle, hakaretlerle anmaktadır (Bknz. Tablo: 8).

Tablo 8: Küfür Temalı Sözlük Girdileri

Entry	Yazar
sonunda '.....' indireyim bu şımarık moruklar yüzünden hastanelerde yer bulamayacaktık	iskekulzos
İyi oldu '...lar' hepimizi öldürecekti yoksa.	mangalseven
Emekli maaşımı 's.....' hüzne boğan yasaktır.	kuyruk yagi
oh be 'a.... k.....' antropoz tayfası.	sabresenko
kronik hastalara de gelmiştir.kalp hastası olan ben '..mk' dedeleri yüzünden zorunlu işlerimi halledemeyeceğim.	supralovers
+ dede sokağa çıkman yasaklandı - ölüm allahın emri oğlum + '..mk' dedesi çıkmaman gerekiyo işte	nicktenmahrum
sevdiğim bir haber hatta sokakta 65 yaş üstü insan gördüğümde ihbar edeceğim. '...mk' bıçak çekersin ha.	kovalakus sapiens
vallaa gerizekali yaşlılar sozum size kimsenin sizi dusundugu falan yok bosuma mikrop kapıp ya da kaptiginizi sanip hezeyanlarla hastaneye gidip oralari doldurup hem doktorlari hem hekimleri hem de degerli butun techizatları bok etmeyin diye sizi dusunuyolar. valla ne diyim corona su yobazlardan daha zeki bence.	babam beni sevmedi
dinleyin ulan moruklar! arkadaşlar arasında götü yer bulmamakla bilirim. işten arta kalan vakitleri gezip tozmaya geçiririm.. iş biter sağa sola takılırım. tek olsam bile gider dışarıda bir kahve içer ya da parkta temiz hava alırım. şimdi sayın moruk ben böyle bir hayat yaşıyorken bir haftadır eve kapattım kendimi. neden biliyor musun? bu virüsün yayılmasında payım olmasın diye. bu vebale ortak olmamayım diye. ben böyle yaşıyorken sen ne 's.....' dışarıda fink atıyorsun '..mk?'	last pirate jack sparrow
uygulanması imkansıza yakın olan yasaktır. nasıl durduracaksınız bunları? para cezası mı ? bugün bir tanesi muhabire bıçak çekip tehdit etmiş o adamın umurunda olur mu yasak ? camiler kapatıldı diye cami kapılarını kırmaya çalışan davarlara bile bir şey yapılmıyor.	cedrina

Hakaret

Hakaret teması kapsamında değerlendirilen Sözlük girdileri irdelendiğinde küfür kategorisinin bir seviye daha yumuşatılmış hali şeklinde bir nitelendirme yapmak yanlış olmayacaktır. Yaşlı bireylere yönelik nefret tutumunun çeşitli kavramlarla ifade edildiği görülmektedir. Bunlardan “moruk”, “mal”, “çomar”, “şımarık”, “oksijen israfı”, “serseri mayın” ve “vatan haini” gibi hitaplar en sık karşılaşılanlardır. Yazarlara göre yaşlı bireyler “gebermesi gereken” zararlı canlı türleridir. Pandemi sürecinde bu “zararlı canlı” türleri toplum için bir kamburdan, bir ayak bağından farksızdır. Dolayısıyla toplumdan ayrılması, yalıtılması ve verecekleri zararların minimize edilmesi lazımdır. Bir diğer dikkat çekici nokta ise kimi yazarların yaşlı bireylere “lan” şeklinde hitap etmesidir. Yaşlı bireyleri toplumsal sınıfların en altına konumlandıran bir anlayışın dışavurumu olan bu hitap şekli, genç bireylerle yaşlı bireyler arasındaki zihniyet çatışmasını özetler niteliktedir (Bknz. Tablo: 9).

Tablo 9: Hakaret Temalı Sözlük Girdileri

Entry	Yazar
yerinde bir karar. hem kendi sağlıkları hem toplum sağlığı açısından doğru bir karardır. bazıları serseri mayın gibi dolaşıyordu.	ferrarisini geri alan bilge
bunları kimse engelleyemez. bu ülkenin yaşlısı ayrı mal, genci ayrı mal. milleti yurtlarda karantinaya alıyorlar, kaçıyorlar. camiler kapatılıyor ama tekmeleyerek ve bağırıp çağırarak zorla girmeye çalışıyorlar. yaşlılar çıkmasını deniyor hepsi banklara tünemiş. kalabalıkta durmayın deniyor asker uğurlaması yapılıyor. canınız önemli deniyor, hayatınız söz konusu deniyor ama istanbul’un sahil hattını bugün hepimiz gördük. bu böyle olmaz, hepimiz çıkıp sokakları yalayalım nolaçaksa olsun madem. acil gelmesi gereken yasaktır. bu moruklarla başka türlü başa çıkılamayacak anlaşıldı.	mukemmelliği hizlandiramayan adam
otursunlar evlerinde oksijen israfları.	corsairgold35
sonunda be sonunda!!!! şımarıklığımız leş zihniyetiniz yetti artık!! bugünden sonra dışarda yaşlı avcılığı yapacam ‘..mk!!!’	solskjaer
şükür çıktı. gerçi ihtiyar çomarlarda kafa ne gezer yine çıkar bunlar. eh o zaman da hıfzısıhha kanunu uyarınca cezada keserler umarım.	belbele
bir işe yaramayacak..bu moruklar evde durmaz denetlenmesi olmaz..vakalar artınca herkes için sokağa çıkma yasağı uygulanacak..az sabır!	apo kadri
sokakta görülen dede veya nenenin emekli maaşının onda biri kesilsin ve ihbar eden kişiye harçlık ölümüne ne kadar yakın yaşarsan okadar az korkarsın. ‘s.....’ bile olmaz rahata tak morukkk	nick mi o ne la
geberin ‘..mk’ bu saatten sonra hala sokaktaysanız. devletin yaptırım gücü mü kalmadı artık bu ne boşvermişlik ?	ecii
bak 155 i ararım, hain, vatan haini	mstfdrms
lan yaşlılar girdiniz mi içeri.	yabgu17
	keskin

Aşağılama

Aşağılama biçimleri de küfür ve hakareten geri kalmamaktadır. Aşağılama kategorisinde değerlendirilen sözlük girdileri de öncüllerine benzerlik göstermektedir. Sözlük yazarlarına göre yaşlı vatandaşlar “laf anlamaz”, “vurdumduymaz”, “utanmaz”, şiddetle terbiye edilmesi gereken işe yaramaz sürüsüdür. Gününün önemli bir kısmını parklarda ve bahçelerde pinekleyerek geçiren yaşlı bireyleri sokak hayvanlarına benzeten

yazarlar da vardır. Onlara göre yaşlıları “belediyenin toplaması” gerekir. Kimi sözlük yazarları da yaşlı bireyleri anayasal düzenin dışında konumlandırır. Onlara göre yaşlılar anarşist ruhlu ve yasal sınırlar içinde kalamayacak toplum zararlılarıdır. Ancak ve ancak meşru şiddet kullanılarak dizginlenebilirler (Bknz. Tablo: 10).

Tablo 10: Aşağılama Temalı Sözlük Girdileri

Entry	Yazar
polis sürekli anons yapıyor " 65 yaş üstü vatandaşlarımızın sokağa çıkma yasağına riayet etmesi rica olunur aksi takdirde para cezası uygulanacaktır " diye. lan balkondan bakıyorum polis aracı ilerledi amcanın biri çıktı apartmanın içinden yolda yakalandı polis zorla apartmana soktu geri. resmen anarşik bunlar. içlerindeki anarşist çıktı ortaya. dışarda napıcaksınız ‘..mk’ ya şaka gibi 15-20 gün çıkmayacaksın evinden lan işte. kimseye bulaştırmayacağımızı bilsek umrumuzda olmazsınız zaten de kırın kışını oturun evde şu dönemde.	hayatin olagan akisi
uyanı ‘z.....’ galiba? her taraf daha sabahtan ihtiyar dolu ‘...mk!’	agir abi
akşam haber kuşağında park ve bahçelerde yine pineklediklerini görürüz, işlemiyorlar maalesef çok cahiliz.	ping timeout
pazar sabah saat 9 itibariyle yolun kenarından fitü fitü yürüyen bir çift yaşlı insan gördüm bile. ulan normal zamanda pazar sabahın 9unda insan olmaz sokakta, böyle bir zamanda nereye gidiyorsunuz ‘aq.’	atticusfinch
çıkanların maaşına el konmadığı sürece anlamı yok. inatla çıkanlar dövülebilir hatta. bank sökülünce taşa duvara oturanlar engel olunamıyor cahilliğe	spetsnaz
çok mantıklı. ekonomimiz rezalet bir durumda olduğu için genel olarak sokağa çıkma yasağı ilan edilemiyordu. en azından bu vurdumduymaz yaşlıların çıkmasının engellenmesi akıllıca.	agitoxin
evet evet evet!!!! evinizde oturun dendi ama alayınız sokaklarda gezdiniz. şimdi oturun evinizde. insanların canını hiçe saydınız ve utanmadınız.	bili Jackson
keşke belediyeler dedeleri sokaklardan toplasa.	davulkafa
kimse laftan sözden anlamayan insanlar yüzünden hasta olmak zorunda değil.	01:09 bay dg

Düşmanlık/Savaş Söylemi

“Düşmanlık/Savaş Söylemi” kategorisi kendi içinde kategorize edildiğinde oransal uçurum göze çarpmaktadır (Bknz. Tablo: 11).

Tablo 11: Düşmanlık/Savaş Söylemi İfadelerinin Kategorik Dağılımı

Düşmanlık	Savaş Söylemi	Toplam
20	44	64
%31,2	%67,8	%100

Toplam 64 girdinin yer aldığı “Düşmanlık/Savaş Söylemi” kategorisinde 44 girdi savaş söylemi niteliği taşımaktadır. Bu da toplam içeriğin % 67,8’ine karşılık gelmektedir.

20 girdi ise düşmanca ifadelerden oluşmaktadır. Oransal karşılığı ise %31,2'dir. Veriler ışığında bahse konu kategoride yer alan her iki sözlük girdisinden birinin savaş çağrışimleri yapan söylemler olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Düşmanlık

Düşmanlık kategorisi kapsamında değerlendirilen sözlük girdileri, toplumun yaşlı bireylerle ilgili tutumlarıyla ilgili ipuçları vermektedir. Düşmanca tutumlar arasında belki de en dikkat çekici olanı, sözlük yazarlarının önemli bir kısmının “bırakalım ölsünler” gibi vahşi bir düşünce içerisinde olmalarıdır. Yaşlı bireyler zaten “elenmeye mahkum” oldukları için pandemi sürecinde ölmelerinde mahsur görülmemektedir. Ekonomik olarak hiçbir katkısı olmayan, pasif tüketici olarak görülen yaşlı bireylerden belki de pandemi sürecinde kurtulunabileceği görüşü yazarlar tarafından paylaşılmaktadır. “Polisle çatışma” ihtimali olan bu “kuduruk ihtiyarların” cenaze namazlarının kılınmayacağına kendilerine bildirilmesini savunan yazarlar dahi mevcuttur. Bu yazarlar yaşlılara yönelik bu tip sembolik şiddet pratiklerini toplum sağlığı için kaçınılmaz bir çare olarak görmektedir (Bknz. Tablo: 12).

Tablo 12: Düşmanlık Temalı Sözlük Girdileri

Entry	Yazar
tertemiz karardır. yönlendirmeden falan anlamıyor bu millet. çocuk gibi bankları sök, otobüsü yasakla. en temizi vur elini masaya çıkamayacaksın de! oldu, bitti. hadi bakalım fildir fildir gezmeye devam edebilirsiniz, edin. zaten ekonomiye katkınız yok oturun evinizde.	oksectim
2 gün daha bekleselerdi de ölmek isteyen ölseydi bari.	whatswrongstupid
Bu yasak da işe yaramazsa, yaşlılara bu şekilde ölürlerse cenaze namazlarının kılınmayacağını söylersek belki kandırabiliriz.	resistanbul
şimdi dışarı çık da göreyim, kendisini uyarmama rağmen "bunlar ameriganın oyunu, virüs mirüs yok" diyen yaşlı adam. dışarıya çıkarsan vallaha polisi arar seni mapuslara düşürürüm şimdiden söyleyim. yok öyle ben evde duvarlarla konuşurken senin çıkıp parklarda dolaşman.	qaswed72
bulduğum ilçede uygulanan yasak. sokakta yaşlı gören 155i arıyor. polisler de sabahtan beri yaşlıları sokaktan men ediyor. yahu yaşlı başlı insansın hiç mi eşin dostun yok işlerini hallediversin. ne işin var sokakta dayı otur evinde namazını kıl, duanı et, a haber izle yat. daha ne istiyorsun.	yeni eksi sozluk
hepsi olmasa da, suoer tontis, zeki, akilli mantikli, entel dedelerimiz hariç bence birakalim geri kalani ölsün. inanin bu hepimiz icin cok iyi olacak, ozellikle bazi iller var ki yazmasam da anlarsiniz, twitter daki videolardan çokça gormussunuzdur. beyni olmayan adamlarin hem maas alip hem gençlerin geleceğine yön vererek hayatlarini zindan etmelerini istemiyorum.	slumdogpoor
merak etmeyin pazar sabahı itibariyle evden durağa -5 dk- 3 dede gördüm, elenip gitmeye mahkumlar.	arianos
bu gün sabah 9 itibariyle yine dışarda gördüm bu yasaklı grubu. daha sert önlemler gerekecek gibi.	simyaci007

65 yaş üstüne sokağa çıkma yasağı çok doğru bir karardır. mümkünse oy da kullanmasınlar	kuba gibiyim kendi kendime yetiy
ihtiyarlar, sizi bi görürsem dışarda bidaha... hadi evinize torununuz çocuğunuz yokmu sokağa salmışlar anasını satayım.	pasayarko
bu kuduruk ihtiyarlar çetesi şimdi de polisle çatışır kesin. bunlar iflah olmaz.	komikolma
nush ile uslanmayı...	active
ahahahahah kudurun yaşlılar.	piflo
adamın hayatı umrunda değildi. şimdi para cezası vercez deyince evde oturacak. acaba uğraşmasakta ölseler mi? canı parasından daha değerli insanımı olur aq	ytgu
kaderde dedemi polise ihbar etmek de varmış.	iyibirki
ölüme kafa tutan insanların neden korunması gerektiğini anlamıyorum. ihtiyacı olana devlet yardım etsin ama "korono morono bunlar dij güjler" diyenleri bırakın ölsünler bi zatmet. doğal seçim çok güzel. devletin maaş ödeyeceği adam sayısı azalır cehalet azalır. ülke ortalaması yükselir.	etbeyinli
evde kal güruhu olarak çok mesuduz, sonunda..	psici
olması gereken hatta daha da fazlası gerekiyor. kararı alanları tebrik ediyorum. ancak bu şekilde bu hastalık ile baş edilebilir.	scorpioraptor
ellemeyin temizlensin biraz	raskolniko
abi bırakın çıksınlar kurtulalım neden anlamıyorsunuz. bu süreçte verilen en kötü karar oldu.	gauze

Savaş Söylemi

Savaş söylemi kategorisinde değerlendirilen sözlük girdileri incelendiğinde birkaç tema etrafında yoğunlaşma olduğu görülmektedir. Sözlük yazarlarının önemli bir kısmı sokakta görülen yaşlıların ihbar edilmesi çağrısı yapmaktadır. Hatta konuyla ilgili "ihbar hattı" kurulmasını önerenler de az değildir. Keza yaşlı bireyleri toplayan bazı kent belediyeleri takdir edilmektedir. Sokağı çıkan yaşlıların en ağır cezayla cezalandırılması gerektiğini önerenler de hatırı sayılır miktardadır. Ceza vermeden başka türlü mücadele edilemeyeceğini savunan yazarlara göre, en mantıklı cezalardan biri emekli maaşlarının kesilmesidir. Önerilen bir diğer cezalandırma yöntemi ise hapis cezasıdır. Sözlük yazarlarının yaşlılara yönelik mücadele önerileri bunlarda da sınırlı değildir. Kimi yazarlar "sokakta görülen yaşlıları dövün" önerisinde bulunmaktadır. Kimileri ise daha vahşi önerilerde bulunmaktadır. Yaşlı bireyleri av hayvanına benzeten yazarlar dürbünle takip edilip sürek avındaki gibi avlanmalarını önermektedir. Tüm bunların ortak paydaları ise yaşlı genç diyalektiği üzerine kurulan savaştır (Bknz. Tablo: 13).

Tablo 13: Savaş Söylemi Temalı Sözlük Girdileri

Entry	Yazar
bugün alınmış bir karar. sokağa çıkma yasağı getirildi. yarın 65 yaş üstü amca avına çıkacağım.	enrgyenginr
cok iyi bir karar, umarim gec kalınmamistir. gerekcesiz cikana da en agir cezayi versinler. oyle "dede nabiyon ehe ehe gel seni evine goturelim" demek yok.	do ut des

eç kalmış ama olumlu olan genelgedir. uymayanlara da şöyle hayvan gibi ceza versinler de akılları başlarına gelsin. yaşı 70'lerde olan çocuklarla uğraşıyorlar.	av tufegi ile drone avlayan dayi
cikanlari da alip hapse atmalilar oyle yasak demekle bu millet dinlemez sert bir yaptırımı olmalı.	naytmeyi
aklıma geldikçe gülüyorum ya şaka gibi. adamları evde tutamıyoruz resmen. yerinde bir karar olmuş. işi olmayıp da, sadece gezmeye çıkan yaşlılara idari para cezası kesilirse, tamamen eve kapanırlar.	zaire cumhurbaskani mehmet ali clay
ohhh olsun. dışarıda tek bir yaşlı görürsem direkt ihbar edeceğim	anomimfotoğrafci
kurallara uymayan yaşlıların özel merkezlerde toplanması gerekir ki kimse bu kararı kulak ardı etmesin. yerinde karar.	leb i lal
sokağa çıkan 65 yaş üstü için "çıkanların emekli maaşı kesilir" diye bir ekleme yaparlarsa bırakın sokağa çıkmayı balkona bile çıkmazlar. şimdi merak ettiğim çıkanlar için nasıl bir yaptırım yapılacağıdır. bir yaptırım yoksa o iş yaş.	teknik olmayan direktör
çok şükür. çıkanları da ağır şekilde cezalandırırlarsa tadından yenmez.	ona kucuk surprizler yap
ceza olmadığı takdirde hiçbir işe yaramayacak hepsi aksi huysuz yasak masak dinlemeyecekler	airbuzzer
her banka şubesine 1 polis ekibi yollanmasıyla sonuçlanacaktır . zira her gün banka şubelerini talan ediyor promosyoncu 65 yaşlar . bankadaki arkadaşlar ihbar etmekten çekinmeyin . verin mehteri titresin kalpler	mesafe4272
çakacaksın 1000 lira cezayı yönünü kaybedecek	ultraunspeakable33
derhal, "alo dedem kaçtı" hattı kurulmalıdır.	kivirciksupurge
şahane olan uygulama. hangimiz ebeveynlerimizi "sen gitme ben giderim" diyerek evde tutabiliyorduk ki? sonunda babam "markete değil sokağa bile çıkamam" dedi. yalnız denetiminin çok iyi sağlanması lazım bu huysuz bebekleri evlerine geri taşımak pek kolay olmayacak.	zirofen
göbek atarak sevdiğim karar olmuştur! bundan sonra 1 tane yaşlı göreyim sokakta direkt polisi ararım!	belbele
anti yaşlı lobisi olarak büyük bir zafer kazandığımızı düşünüyorum lol.	brooklyn carter
zamanı gelince ateşli silahlarla avlayacağız yaşlıları	aen
çıkanlara verilecek para cezasını da açıklamalarını bekliyorum	birminikavokado
arkadaşlar bu hastalığın tedavisi sopadır. sopayla döve döve insanları içerde tutucaksın. tek çare bu.	aranjuez
hahaha paketleyin hepsini	bozkurtlar37
nevşehir belediyesi, yaşlıların sokaklarda görülmesi halinde ihbar için 153'ün aranmasını istemiş. güzel hareket.	deveyidiken
cep telefonundan dışarı çıkan yaşlıları şikayet etme uygulaması yapılırsa gençler yaşlılara nefes aldırılmaz diye düşünüyorum, polise falan gerek kalmaz :) bir de camilerden duyuru yapılmalı. yaşlılar sever megafon falan.	vk86
çıkanların emekli maaşları iptal edilmeli. başka türlü yasak masak dinlemez bu dedeler.	takim elbise ile yuzen adam

sokakta gördüğümüz yaşlıları 153' ü arayarak ihbar edebiliyoruz.	jedi master obi wan
alo 153 sokakta yaşlı gördüm gelip toplayın ihbar hattının var olduğunu hatırlatmak isterim.	penyezulgorebreb
ihbar etmezsem adam değilim. iet hala yaşlı doluydu. doğru uygulamadır.	simplyblue
yine çıkacaklar. ama ben size çözümü söyleyeyim mi? çoğu zaten emeklidir. sokağa çıkmış 65+ birini yakalayınca en az 3 ay emekli maaşının verilmemesi şeklinde bir ceza uygula bakalım çıkıyorlar mı?	cikarin beni buradan ben deli değilim
Çıkmasınlar efendim. hem kendileri hem bizler güvende kalalım. ayrıca nevşehir belediyesinden örnek bir uygulama; alo 153 yaşlı ihbar yasağı uymayana ibret-i alem için gerekli yaptırımlar da uygulansın.	garisma
polisi ararın diyen dayı dışarı çıkma, elimize düştün.... vallaha polisi ararlar!!!	ncavit
ananız babanız çıkmaya kalkarsa ihbar etmekle tehdit etmenizi şiddetle önerdiğim açıklama.	alotlikelove
ceza kesilmez ya da polis zoruyla eve sokulmazlarsa yani kendi akranlarının sokağa çıktığını ama herhangi bir işlem yapılmadığını bir görürlerse, yasak masak kalmaz ortalıkta.	unholyyoid
bütün dünyada uygulanması gereken. aslında bu yasağı uymayıp dışarı çıkan olursa keyfine, hastaneye kabul edilmemeleri lazım bence.	macera dolusun
eğer bu yasak süresince sokakta yaşlı görürseniz tüm şehirlerde 153 ü arayarak şikayet edebilir ve yaşlıları evlerine belediye ekipleri ile gönderebilirsiniz.	duz attim yan geldi
çözüm nasıl olacak? bu yaşlılar döve döve içeri sokulmadan akıllanmaz. not: geç ve eksik genelge.	borkluce mustafa
laiklik elde gidiyeeah diyen dedeye, bak 155i ararım diye cemkiresim var	atatapiti
bu yasağı da dinlemezler. bankları kaldırdılar yetmedi, yere oturdu yaşlılar. bunların emekli maaşını kesicen anca öyle evden çıkmaz bunlar.	jose ramse
bekçilerin ve polislin eline sopa verin sokakta bulduklarının kafalarına patlatsınlar.	en son uctugumda 14 yasindaydim
gördüğünüz yerde ihbar edin. (bkz: al bunu al al al)	brkynet
çıkana da para cezası kesilsin, nasıl olsa ikramiyeleri alacaklar erkenden. hadi bakalım	aleff
karara uyacaklarını sanmıyorum. ama pazartesi şubeye gelen olursa kendilerini ihbar edebilirim.	uykusuzbiri
hala sokaga cikan olursa toma ile mudahale edilsin bu teröristlere	avarel)
bence görüldükleri yerde biber gazı ve tomayla müdahale edilsin.	dovageyris
yarın +65 avına çıkacam balkonda dürbünle.	domates yiyom
yetmez, sokakta kimlik kontrolü yapıldığında 65 yaş üstü çıkarsa, para cezası uygulanmalı....	pulppfiction

Sonuç

Web 2.0 teknolojisinin gündelik kullanıma girmesiyle içerik üreticisi konumuna yükselen sıradan insan, eşik bekçilerinden kurtulmuş, etkileşimsel ortamların eyleyeni olmanın sonsuz hazzını yaşamaya başlamıştır. Sansür ve denetimin ortadan kalktığı yeni medya ortamlarında sınırsız içerik üretme imkanı ifade özgürlüklerinin kullanımı

biçiminde algılansa da, zaman zaman özgürlük sınırlarını aşır nefret ifadeleri boyutuna geçebilmektedir. Zaten ifade özgürlüğüyle nefret söylemi arasındaki ince ve muğlak çizgi de bu sorunları kaçınılmaz kılmaktadır. Yeni medya ortamlarındaki nefret söylemi çok boyutlu olup çok farklı toplumsal grupları hedef alabilmektedir. Bu hedef gruplardan biri de yaşlı bireylerdir. Yaşlı bireyler toplumdaki daha genç bireyler tarafından ötekileştirilebilmekte, dışlanabilmekte ve nefret suçuna maruz bırakılabilmektedir. Yapılan araştırmada bu hipotezlerin sağlanması niteliğindedir. Araştırmadan elde edilen bulgular irdelendiğinde Türkiye’de Covid-19 pandemisine bağlı vakaların henüz görülmeye başlandığı dönemde alınan tedbirlerden biri olan 65 yaş üstü sokağa çıkma yasağı, yaşlılara yönelik nefret duygusunun dışı vurulduğu olay olmuştur. Ekşi Sözlük yazarları tarafından “21 Mart 2020 yaş üstüne sokağa çıkma yasağı” başlığı altında daha ilk günden yapılan yüzlerce yorumda nefret içeren çok sayıda küfür, hakaret, aşağılama ve ötekileştirme mesajına rastlanmaktadır. Toplanıp inceltelen veriler değerlendirildiğinde yaşlıların toplumla olan bağını hedef alan mesajların ağırlıkta olduğu görülmektedir. Yaşlılar, toplumsal üretim zincirinin dışına çıkmış, hiçbir faydası olmayan, sorunların önemli bir kısmının kaynağı görülen bireyler olarak algılanmaktadır. Yaşlı bireylerden kaynaklı henüz bir hastalık yayılımının görülmediği dönemde bu tür içeriklerle yüz yüze kalınması, toplumdaki yaşlı tutumunun arka planıyla ilgili de ipuçları vermektedir. Bazı yazarlar da sözlükteki tartışma konusunu bağlamından tamamen kopararak 65 yaş üstü bireylere terörist muamelesi yapmaktadır. Yaşlıları anarşist ruhlu bireyler olarak tanımlayıp, anayasal düzenin dışına atarak meşru zeminden uzaklaştırmaktadırlar. Bir nevi günah keçisi sayılan yaşlı bireylerle ilgili kimi nefret söylemi pratikleri ise ürkütücüdür. Yaşlıları avlanması, elenmesi veya belediyenin toplayıp itlaf etmesi gereken varlıklar olarak gören bireylerin sayısı azımsanmayacak düzeydedir. Yaşlılara yönelik bu tür düşmanca tutumların nefret suçuna yol açması kaçınılmazdır. Kimilerinin av hayvanı, kimilerinin sokak hayvanı olarak ötekileştirdiği yaşlı bireylerle ilgili kimi yazarlar da açık açık ölüm temennisinde bulunmaktadırlar. Yaşlıların sokağa çıkmasının yasaklanmamasını, bu sayede hastalanıp ölmelerini dile getiren sözlük yazarlarının vahşi tutumu, yaşlılara yönelik kuşaklar arası nefretin boyutunu gözler önüne sermektedir. Elbette ki Ekşi Sözlük’ün doğası gereği mizahi bir yönü vardır ve kimi yorumlar ironi içerebilir. Fakat söylem bağlamıyla birlikte düşünüldüğünde ve Kanada İnsan Hakları Mahkemesi’nin nefret söylemi çerçevelemesi referans alındığında yorumların ironi içermediği, hatta çok da iyi niyetli olmadığı daha net anlaşılacaktır. Tüm bu bulgular göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapmak gerekirse yaşlı bireyleri kurtulması gereken, toplumsal kambur olarak gören Ekşi Sözlük yazarlarının nefret suçuna giden yolun taşlarını döşediğini söylemek hiç de yanlış olmayacaktır.

Kaynaklar

Akdeniz, Y. (2009) *Racism on the Internet*, Strasbourg: Council of Europe Publishing.

Alğan, T. C., Şensever, F. L. (2010). *Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl 10 Örnek*, İstanbul: Sosyal Değişim Derneği Yayınları.

Alp, H. (2016). Çingenelere Yönelik Nefret Söyleminin Ekşi Sözlük'te Yeniden Üretilmesi, *İlef Dergisi*, 3(2), Sonbahar 143-172.

Ataman, H. (2012). Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyopolitik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları, İnceoğlu Y. (Der.) *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* (ss. 47-80) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Aydos, S. S. ve Aydos, O. S., (2019). Yeni Medyada Nefret Söylemi ve Nefret Söyleminden Doğan Hukukî Sorumluluk, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XXIII, S. 2.

Aygül, E., (2013). *Yeni Medyada Nefret Söyleminin Üretimi: Bir Toplumsal Paylaşım Ağı Olarak Facebook Örneği*, (Yalınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Aygül, E. (2010). Facebook'ta Nefret Söyleminin Üretilmesi ve Dolaşıma Sokulması. Çomu T. (Ed.), *Yeni Medyada Nefret Söylemi*, (ss. 95-140), İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

Kabasakal Badamchi, D. (2015). Nefret Söylemi İfade Özgürlüğünün Bir Parçası mıdır?. *Felsefe Dünyası Dergisi*, 61, 55-79, Ankara.

Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communication Research*, Glencoe: Free Press.

Bilge, R. (2016). Sosyal Medyada Nefret Söyleminin İnşası ve Nefret Suçlarına İlişkin Yasal Düzenlemeler, *Yeni Medya Hakemli Akademik E-Dergi*, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, Sayı: 1, Cilt:2016/Güz.

Binark, M. (2010). Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi, Çomu T. (Ed.), *Yeni Medyada Nefret Söylemi*, (s. 11-53), İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

Cammaerts, B. (2009). Radical Pluralism and Free Speech in Online Public Spaces. The Case of North Belgian Extreme Right Discourses, *International Journal of Cultural Studies*, 12(6), p. 555–575.

Cortese, A. (2006). *Opposing Hate Speech*, Westport Conn, Praeger Publishers.

Demirbaş, T. (2017). Nefret Söylemi ve Nefret Suçları, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, C. XIX, Özel Sayı, s. 2693 – 2701.

Dirini, İ. (2010). Okur Yorumlarıyla Yeniden Üretilen Nefret Söylemi, Çomu T. (Ed.), *Yeni Medyada Nefret Söylemi* (ss.55-93), İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Gürel, E., Yakın, M. (2007). Ekşi Sözlük: Postmodern Elektronik Kültür, *Selçuk İletişim*, 4 (4), s. 203-219.

İnceoğlu, Y. (2013). Tartışmalı Bir Kavram: Nefret Söylemi, Çınar M. (Ed.) *Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar Mecralar Tartışmalar* (s. 75-92), İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

Kalav, A., Certel Fırat, A. B. (2017). Amerikan Sosyal Medyasında Göçmen Karşıtlığı ve Dijital Nefret Söylemi: Twitter Özelinde Bir İnceleme, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.22, Kayfor15 Özel Sayısı, s.2209-222.

Logan, R. K. (2010). *Understanding New Media: Extending Marshall McLuhan*. New York: Peter Lang Publishing.

Mondal, M., Silva, L. A. and Benevenuto, F. (2017). A Measurement Study of Hate Speech in Social Media, *HT '17, July 04- 07*, s. 85 - 94, Prague.

Öztekin, H. (2015). Yeni Medyada Nefret Söylemi: Ekşi Sözlük Örneği, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 8 Sayı: 38, 925-936.

Sözeri, C. (2012). Yazılı Basında Nefret Söylemi ve Mücadele Yolları, İnceoğlu Y. (Der.), *Nefret Söylemi ve Nefret Suçları*, (1. Baskı), (s. 205-222), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Tarlach, M. (2001). Wrestling (Racial) Equality from Tolerance of Hate Speech, *Dublin University Law Journal (ns) 21*, pp 21-54.

Weber, A. (2011). *Nefret Söylemi El Kitabı*, Çev.: Metin Çulhaoğlu, Avrupa Konseyi Yayınları.

Yazıcı, T. (2016). Yeni Medyanın Nefret Dili: Suriyeli Mültecilerle İlgili Ekşi Sözlük Örneği, *Global Media Journal TR Edition*, 7(13) Güz.

Yumul, A. (2013). Nefret Suçu Ya da Ölü Vicdanlar Ülkesi, Çınar M. (Ed.) *Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar Mecralar Tartışmalar*, (s. 127-134), İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

İnternet Kaynakları

<https://eksisozluk.com/21-mart-2020-65-yas-ustune-sokaga-cikma-yasagi--6426900>, (Erişim: 26.04.2020)

<https://eksisozluk.com/eksi-sozluk-nefret-soylemi-denetim-projesi--2875131> (Erişim: 03.05.2020)

<https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 15,05.2020)

https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27de_COVID-19_pandemisi (Erişim: 11.05.2020)